

С Т А Н О В И Щ Е

относно дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен „доктор” в професионално направление: 3.8. „Икономика“, научна специалност: „Икономика и управление (индустрия)“

Изготвил становището: доц. д-р Емил Бориславов Николов, катедра „Индуриален бизнес и предприемачество“, Стопанска академия „Димитър А. Ценов“ – Свищов, научна специалност 05.02.18 Икономика и управление (индустрия).

Автор на дисертационния труд: Редон Баки Колеци, задочен докторант в катедра „Индуриален бизнес и предприемачество“, докторска програма „Икономика и управление (индустрия)“

Тема на дисертационния труд: „Възможности за развитие на малките и средни предприятия чрез управление на разходите за разработване на нови продукти“

Основание за изготвяне на становището: Заповед № 663 от 05 юли 2024 година за откриване на процедура по публична защита на дисертационен труд и утвърждаване състава на научното жури, както и Решение на научното жури на първото заседание, проведено на 5 юли 2024 година.

I. Общо представяне на дисертационния труд:

Дисертационният труд е в обем от 197 страници. В структурно отношение той се състои от заглавна страница, съдържание, списък на таблиците (57 на брой), списък на фигурите (7 на брой), списък на съкращенията, увод (9 стр.), три основни глави (151 стр.), заключение (2 стр.), списък на използваната литература (общо 219 литературни източника, от които 68 на кирилица и 151 на латиница) и приложение (анкетната карта на изследването). Приложена е и Декларация за оригиналност и достоверност.

Обект на изследване в дисертационния труд е управлението на разходите при разработването на нови продукти в малките и средни предприятия в Република Косово, а негов **предмет** – връзката между управлението на разходите при разработването на нови продукти в малките и средните предприятия и тяхната конкурентоспособност. В

унисон с тях, **целта** на дисертационния труд е да се установи наличието на положителна връзка между управлението на разходите при разработването на нови продукти в малките и средните предприятия от Република Косово и тяхната конкурентоспособност. Формулирани също така са четири специфични подцели и седем изследователски въпроса. За постигането на така поставената основна изследователска цел са дефинирани пет изследователски **задачи**. Изследователската **теза**, която авторът защитава гласи, че по-доброто управление на разходите при разработването на нови продукти повишава конкурентоспособността на малките и средните предприятия. За нейното доказване се подложени на проверка една основна и три специфични **хипотези**. Всяка специфична хипотеза е изградена от две индивидуални хипотези (общо шест на брой). Ясно са очертани ограниченията, в рамките на които е проведено изследването. Считам, че поставените цел и задачи са постигнати, а изследователската теза – защитена.

II. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд

Темата за управлението на разходите при разработването на нови продукти в малките и средни предприятия и влиянието му върху тяхната конкурентна способност е подчертано актуална и значима. Същевременно тя все още е недостатъчно изследвана в научната литература. Това прави изследването дисертабилно, като резултатите от него имат и практико-приложна стойност и могат да бъдат използвани от малките и средни предприятия за усъвършенстване на управлението на разходите, както и при управлението на тяхната конкурентоспособност.

Структурата на дисертационния труд съответства на добрите изследователски практики и е логически издържана.

В **увода** се подчертава актуалността на изследването и се дефинират неговите обект, предмет, цели, задачи, теза и свързаните с нея хипотези. Представя се също така използвания методически инструментариум, както и основните източници на информация. В края на увода се дефинирани и ограничителните условия на изследването.

В **първа глава** проблемът е изследван от теоретична гледна точка. Авторът изяснява същностните аспекти на предприемачеството, като се прави връзка с малките и средните предприятия. Представят се основните постановки, свързани с развитието и растежа на малките и средните предприятия, както и възможностите за подкрепа. Главата завършва с представяне на основни изводи.

Втора глава също е теоретична. В нея авторът разглежда въпросите, свързани с разходите и иновациите. Представят се техните същностни и класификационни аспекти. Изясняват се основните моменти в развитието на иновационните идеи при продуктовете иновации. Изяснява се връзката между управлението на разходите за разработване на нови продукти и конкурентоспособността на малките и средни предприятия. В края на главата са изведени основни изводи.

Трета глава има практико-приложен характер. В нея докторантът представя резултатите от емпиричното изследване. Това включва изследователска рамка профил на респондентите, анализ и тестване на формулираните хипотези. В края на главата са дефинирани основни изводи.

В **заключението** са представени важни обобщения и основни изводи от проучването.

Авторефератът отразява коректно дисертационния труд. Той има общ обем от 50 страници и съдържа обща характеристика на дисертационния труд, структура и съдържание на дисертационния труд, синтезирано изложение на дисертационния труд, справка за основните приноси моменти в дисертационния труд, списък на публикациите по темата на дисертационния труд, справка за изпълнение на минималните национални изисквания във връзка с процедура за придобиване на ОНС „Доктор“, списък на участията в национални и международни научни конференции и форуми, декларация за оригиналност и достоверност. Представените научни публикации по темата на дисертационния труд включват тринадесет статии (седем самостоятелни и шест в съавторство) и четири самостоятелни доклада. Всички те са публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или в редактирани колективни томове. От представената справка е видно, че са изпълнени минималните национални изисквания за придобиване на ОНС „Доктор“, съобразно Правилника за прилагане на закона за развитие на академичния състав в Република България.

III. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд

Представените в автореферата научни и научно-приложни приноси отразяват постигнатото от автора в дисертационния труд. Приемам напълно дефинираните приноси, които са:

1. Въз основа на широкообхватно и критично изследване са анализирани и допълнени част от съществуващите теоретични постановки, свързани с предприемачеството, МСП, разходите и иновациите.

2. Разработена е методика за анализ и оценка на възможностите за усъвършенстване управлението на разходите за разработване на нови продукти в МСП. Методиката е апробирана сред МСП, функциониращи на територията на Република Косово.

3. На база резултатите от емпиричното изследване и апробираната методика са установени параметрите и бизнес проявленията в поведението на МСП от Република Косово, като е очертана профилната конфигурация на бизнес иновационните направления по тематично-предметната ос „предприемачество – малки и средни предприятия – разходи – управление на разходите за разработване на нови продукти – конкурентоспособност на МСП“.

IV. Въпроси по дисертационния труд

1. Защо формулираните в увода на дисертационния труд изследователски въпроси не представляват въпроси, а по-скоро изследователски цели?

2. Считате ли, че въпросите, формулирани в анкетната карта дават необходимата информация, за тестване на възприетите изследователски хипотези?

3. Защо сте избрали Хи-квадрат теста за анализ на емпиричната информация, генерирана от анкетното проучване?

V. Обобщена оценка на дисертационния труд и заключение

Представеният за оценяване дисертационен труд на Редон Баки Колеци е цялостно, актуално и оригинално научно изследване, с постигнати приноси от научен и научно-приложен характер. То отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България и Правилника за неговото прилагане, както и на Правилника за развитието на академичния състав в Стопанска академия „Д. А. Ценов“. Всичко това ми дава основание да декларирам своето **положително становище** и да предложа на уважаемите членове на научното жури да подкрепят присъждането на ОНС „доктор“ на Редон Баки Колеци в професионално направление 3.8. Икономика, научна специалност „Икономика и управление (индустрия)“.

Дата: 26.07.2024 г.

Изготвил становището:

(доц. д-р Емил Николов)